

Vít Richter slaví

Vít Richter celebrates

Mgr. Zlata Houšková

PhDr. Vít Richter patří bezesporu **k nejvýznamnějším osobnostem současného českého knihovnictví**. Jeho zásluhy o rozvoj oboru si často knihovnická veřejnost plně neuvědomuje nebo je dokonce ani nezná. V roce jeho významného životního výročí je proto vhodné alespoň některé z nich připomenout.

Pražák, Vltavou křtěný, spatřil světlo světa 11. června 1949. Po základní škole se vyučil strojním zámečnickem a absolvoval pětileté studium s maturitou. Ke studiu na Filozofické fakultě University Karlovy, kam se hlásil, však přijat nebyl. Po základní vojenské službě zahájil jako dvaadvacetiletý nový profesní život v Národní knihovně ČR (tehdy Státní knihovně ČSR) – a zůstal s ní téměř celoživotně profesně spjat. Začínal od píky jako pomocná síla ve skladu knihovních fondů, prošel postupně několika pracovními pozicemi (vedoucí studoven, vedoucí oddělení souborných katalogů a meziknihovních výpůjčních služeb), a poznal tak reálný provoz knihovny jako málokdo. Při zaměstnání mohl konečně vystudovat i vysokou školu – obor knihovnictví a vědecké informace (1974–1979) na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde v roce 1980 obhájil a získal titul PhDr.

Po roce 1989 se jako respektovaný ředitel **sektoru služeb a speciálních oddělení Národní knihovny České republiky** dostal do top managementu instituce; tedy téměř na vrchol profesní kariéry. Přesto přijal v r. 1992 riskantní a nesnadný pracovní úkol, který nesouvisel bezprostředně s jeho pracovní funkcí – první velkou stavební akcí v českém knihovnictví po roce 1989: **přestavbu, resp. výstavbu centrálního depozitáře Národní knihovny České republiky v Hostivaři (CDH)**. Tehdy u nás nebyly téměř žádné zkušenosti s tímto typem a velikostí stavby, nebylo příliš kde se poučit, s kým se poradit. Vít Richter se s nelehkou výzvou úspěšně vyrovnal a stavbu dovedl ke zdárnému konci (1995). Depozitář znamenal na desítku let řešení žalostné prostorové situace Národní knihovny ČR (a jeho poslání ještě zdaleka neskončilo). S odstupem času se může význam této stavební akce zdát menší, než ve skutečnosti byl (už čtvrt století se u nás staví, přestavují či rekonstruují nové budovy knihoven), ale právě stavba CDH tento pozitivní trend odstartovala. Depozitář navštívily desítky exkurzí z celé republiky i zahraničí, dr. Richter poskytoval řadu konzultací, publikoval.

Pozice ředitele CDH, úspěch – pro mnohé čas na odpočívání na výsluní. Ne pro dr. Richtera. V r. 1998 kývl na novou výzvu, která pro něj opět znamenala absolutní změnu. Stal se ředitelem **Odboru knihovnictví, metodického, konzultačního a vzdělávacího pracoviště NK ČR**. Od knihovnických procesů v jedné knihovně a výstavby nové budovy ke komplexní koncepční, koordinační a manažerské práci ve vztahu k jiným knihovnám i oboru jako celku, k legislativě, vyjednávání s politiky a veřejnou správou, spolupráci s partnery z komerční i neziskové sféry atd. Od expertní znalosti jedinečné knihovny k orientaci a širokému přehledu v oboru s mnoha dalšími souvislostmi (rozvoj v oblasti ICT, politická situace, nové trendy v mnoha oblastech, např. personální apod.). Odbor (dnes **Knihovnický institut**) se pod jeho vedením

rychle změnil v dynamické a moderní poradenské, metodické, vzdělávací a koordinační pracoviště s širokým záběrem. Prohloubily se kontakty s veřejnými knihovnami, s mnoha orgány veřejné správy, navázány byly kontakty s dalšími organizacemi a institucemi, s komerční sférou, začalo se intenzivně pracovat na koncepčních materiálech, legislativě...

V roce 1998, na valné hromadě v Plzni, byl Vít Richter také poprvé zvolen **předsedou Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP)**. Šlo o volbu logickou, protože to byl právě on, kdo jako zástupce mladé generace stál společně s dalšími kolegy (dr. Burgetová, prof. Cejpek, dr. Kurka, dr. Málek ad.) u (zprvu ilegálních) příprav a následně obnovy činnosti Svazu knihovníků a informačních pracovníků, k němuž došlo v roce 1990. Od počátku v něm vykonával funkci tajemníka a pomáhal tak budovat nejvýznamnější tuzemskou oborovou a profesní organizaci. V čele SKIP stál po pět volebních období a dodnes je jeho jméno pro řadu lidí se SKIP neodmyslitelně spojováno. Od r. 2013, kdy se rozhodl na předsedu již nekandidovat, vykonává opět funkci výkonného tajemníka. Zároveň byl jmenován čestným předsedou SKIP, což se stalo doslova jeho životním údělem. Jak se pod jeho vedením organizace změnila a čeho se podařilo dosáhnout, vnímá každý člen SKIP i řada dalších lidí v oboru. Spojení funkce ředitele Knihovnického institutu a předsedy SKIP, jakkoli bylo náročné a občas i problematické, bylo pro profesní organizaci i pro celý obor ve výsledku šťastným řešením. Spojení autority obou postů (a od r. 1998 i funkce předsedy Ústřední knihovnické rady (ÚKR), tedy poradního orgánu ministra kultury ČR) umožnilo soustředěný a koordinovaný postup žádoucím směrem v mnoha oblastech oboru. Připomeňme tedy alespoň některé kroky dr. Richtera:

- Byl hlavním **iniciátorem programu internetizace knihoven a vzniku programů VISK (později i jejich koordinátorem)** včetně vzniku dotačních titulů. Jeho úsilí a zásluhy o internetizaci českých veřejných knihoven a podporu jejího dlouhodobého financování nebyly a nejsou dodnes doceněny.
- Prosazoval (a prosazuje) zájmy knihoven v „bojích“ o **novou podobu legislativy** a souvisejících předpisů a opatření (knihovní zákon (257/2001), autorský zákon a jeho novely, problematika svobodného přístupu k informacím, standard veřejných knihovnických a informačních služeb, iniciace MŠMT v zájmu školních knihoven, katalog prací aj.).
- **Vyjednával (a vyjednává) s kolektivními správci autorských práv o hromadných licencích pro knihovny.**
- Zasloužil se o „záchranu“ **regionálních funkcí při reformě veřejné správy** a o program jejich podpory.
- Podpořil vznik **ceny Knihovna roku** i její **prosazení jako ceny Ministerstva kultury ČR** a prosadil udílení **ceny Městská knihovna roku (2010)**, již od té doby každoročně organizuje.
- Jeho zásluhou byla aplikována česká verze **benchmarkingu veřejných knihoven** (měření výkonu a kvality), jehož je neúnavným inovátorem a propagátorem.
- Organizoval pomoc i sbírky na **podporu knihoven postižených povodní (2002)**.
- Z jeho iniciativy vznikla **databáze informací o stavbách a rekonstrukcích knihoven v ČR**.
- Přesvědčil knihovny, aby vstoupily **do kampaně Březen – měsíc internetu** v době, kdy bylo třeba veřejnost přesvědčit, že právě knihovny jsou ideálními místy veřejného internetu.
- Přišel s nápadem na uspořádání velmi úspěšné **ankety Moje kniha** a později na připomenutí knihoven do probíhající akce České televize **Knih mého srdce**.
- Stál u **zrodu časopisu GrandBiblio** (vzpomíná si dnes ještě někdo na to, jaké dramatické a pochybovačné diskuse kolem zrodu časopisu probíhaly?).
- Stál u zrodu **soutěže Biblioweb**, kterou po celá léta organizuje, garantuje, shání pro ni partnery (a ceny), a účasti knihoven na **konferenci Internet ve státní správě a samosprávě (ISSS)**.

- Je zakladatelem a hlavním organizátorem tradiční **konference Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě**; po řadu let byl spoluvůrcem a garantem minimálně jednoho jednacího dne konference Knihovny současnosti (a samozřejmě také pravidelným přednášejícím); jeho autorský, organizační a lektorský podíl na desítkách dalších odborných konferencí i jiných aktivitách není třeba zmiňovat.
  - Má osobní zásluhu na zřízení řady **oborových e-konferencí**.
  - Z jeho počátečního jednání s některými firmami a podnikatelskými subjekty vzešla nejen finanční podpora SKIP, ale též podpora a mnohé **výhody pro knihovny** (Anopress, Ceiba, 3M Česko, AiP, LANius, nakladatelství a vydavatelství a mnoho dalších).
  - Jeho prostřednictvím SKIP vstoupil do hodnocení a podílí se na udělování **cen Magnesia Litera**.
  - Tisíce hodin práce nechal na nejrůznějších **konceptních materiálech** (Konceptce rozvoje knihoven, Kulturní politika ad.) a **standardech pro obor** (Standard pro dobrý knihovní fond, Standard pro dobrou knihovnu, Standard výkonu regionálních funkcí knihoven, dokumenty a doporučení ÚKR...), které ve značné míře ovlivňují situaci v oboru i jednotlivých knihovnách.
  - Má nezpochybnitelné zásluhy na tom, že byly zahájeny a **periodicky** pokračují výzkumy čtenářství v ČR, a osobně se podílí na průzkumech České děti a mládež jako čtenáři, **průzkumech a analýzách věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven ČR** a celé řadě dalších výzkumných projektů.
  - Za jeho předsednictví se nejen **významně rozrostla členská základna SKIP i aktivita členů** (vznik řady odborných sekcí, komisí a klubů), ale byla také vydána řada publikací včetně Kodexu etiky českých knihovníků, navázány četné zahraniční kontakty, realizovány stovky vzdělávacích, společenských i propagačních akcí, regionálních, národních i mezinárodních projektů; bohatě se rozrostl spolkový život, oficiálně je oceňována činnost jednotlivců (Ceny českých knihovníků, ceny MARK, připomínka zásluh zakladatelů SKIP aj.); SKIP se stal respektovaným partnerem decizní i komerční sféry a také mnoha neziskových organizací. Z iniciativy dr. Richtera se SKIP stal členem Unie zaměstnavatelských svazů a angažuje se v **Národní soustavě povolání a Národní soustavě kvalifikací** atd.
- Výše uvedený přehled počínů a zásluh není a nemůže být úplný; zahrnuje jen nejviditelnější přínosy k rozvoji oboru. Připočtíme permanentní jednání, často velmi obtížná a přínášející nepřijemné střety (s autorskými ochrannými svazy, vydavateli a producenty, ministerstvy, veřejnou správou, knihovnami ad.), organizační a řídicí činnost v KI i SKIP, mimořádně bohatou činnost přednáškovou a publikační (stovky položek), členství v redakčních radách oborových časopisů jako je Čtenář, Knihovna: knihovnická revue, Knihovna plus, dále vše, co vyplývá z předsednictví ÚKR, angažmá v mateřské knihovně, propagaci knihoven, četby a čtenářství v médiích... Přičtíme hlubokou znalost oboru, široký rozhled a také mimořádné osobní nasazení, vysokou míru nezištnosti, opravdovou kolegiální a velkorysost, vstřícnost ke spolupráci a až úzkostné dodržování demokratických principů, pracovitost a pečlivost. I tak lze složit jen velmi hrubý obrys osobnosti dr. Richtera a jeho přínos a význam pro české knihovnictví.

Pokud je v úvodu zmíněno, že jeho zásluhy nejsou dostatečně známy a oceněny, nepatří to beze zbytku. Dr. Richter získal Medaili Z. V. Tobolky (2001), Cenu českých knihovníků (2010) a jako jeden z nemnoha také Cenu Ministerstva kultury ČR za přínos k rozvoji české kultury (2011). Možnosti oficiálních ocenění jsou do značné míry omezené. To, co však omezení mít nemusí, ačkoliv bývá vlastně mnohem méně poskytováno, je uznání neoficiální, prostě lidské, osobní. Myslím, že právě toho by se dr. Richterovi mělo v hojně míře od nás knihovníků dostat.

HOUŠKOVÁ, Zlata. PhDr. Vít Richter slaví. *Knihovna: knihovnická revue*, 2019, **30**(1), 76–78, ISSN 1801-3252.